

Sjømannssuvenirer med kinesiske forbilder og tvilsomt renommé

På 1800-tallet var britiskproduserte China dogs eller Staffordshirehunder et vanlig innslag i interiørmoten hos kystbefolkningen i Nordsjø- og Østersjøområdet. De glaserte steintøysfigurene ble gjerne kjøpt av sjøfolk i britiske havnebyer, og brakt hjem til stuer i Skandinavia, Baltikum og Nord-Europa. I sjømannshjemmene ble gjenstandene utstilt på kommoder, peishyller og i vinduskarmer, ofte sammen med en broket forsamling av eksotisk pynt fra nære og fjerne farvann. I museumssammenheng kategoriseres denne typen gjenstander som maritim kuriosa eller sjømannssuvenirer. Mange har senere havnet i museumssamlinger, hvor de ofte er lite påaktet.

Stavanger Sjøfartsmuseums Staffordshirehunder ble donert av Ellen og Axel Lund i 1979 som del av en stor testamentarisk gave knyttet til Monsen-rederiets historie. Figurene er ca. 25 cm høye og utformet som hunderasen King Charles spaniels. De er i hvitt stentøy med rødbrun, svart og gullfarget dekor. Hundene er trolig laget i det engelske området Staffordshire i West-Midland, som fra 1700-tallet var kjerneområdet for britisk steintøysproduksjon. Figurene utgjør et par som er ment til å plasseres sammen, gjerne "voktende" på en potteplante eller med andre gjenstander plassert mellom seg. Forbildet var de mye eldre kinesiske Fo-hundene: porselensfigurer som har vært brukt som tempel- eller altervoktere i buddhistiske tempel i Kina.

Med 1900-tallets funksjonalistiske og modernistiske interiøridealener ble denne type pyntefigurer betraktet som umoderne og lett vulgære. Det hadde også utviklet seg flere myter om denne typen figurer: De skulle være mye brukt som betalingsmiddel mellom sjøfolk og prostituerte i britiske havnebyer, og dermed et uttrykk for sjøfolks usedelige liv når de var borte fra hjemmet. Det oppstod også fortellinger om at hjemmeværende sjømannsfruer plasserte hundene i vinduskarmen for å signalisere til sine utenomekteskapelige forbindelser - hvilken vei figurene var snudd skulle vise om kysten var klar, eller om ektemannen var hjemme fra sjøen. I dag bør vi nok heller tolke disse historiene som myter med utspring i at livene til sjømannsfamiliene var preget av lange perioder med atskillelse, heller enn som historiske fakta.

I dagens antikvitetsmarked er steintøyshundene ettertraktet. Men mange kjøpere er kanskje ikke klar over at figurene er en interessant innfallsport til 1700- og 1800-tallets maritime kulturhistorie. Den store mengden og utbredelsen av figurene, vitner om tidlig britisk industrialisering og masseproduksjon, og om den utbredte kontakten og handelen som var over Nordsjøen i samme periode. Hundefigurene forteller også om at sjøfolk var blant de første turister, og om framveksten av populærkultur i Victoriatiden. Hundenes rolle i interiørmoten viser skiftende oppfatninger av hva som er blitt regnet som stygt og pent. I tillegg forteller de om den store interessen i Europa for nye impulser fra Kina, og om hvordan kinesiske forbilder ble imitert og videreutviklet. Og kanskje forteller det trofaste hundeparet også om former for samhold og kontakt mellom sjøfolk og deres familier før den moderne massekommunikasjonens tid.

Anne Tove Austbø, Stavanger Museum, 4. august 2009.

Kilder:

Henningsen, Henning (1968) Maritime kuriosa og souvenirs – sømandens hjembragte ting fra fjern og nær. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, årbok 1968.

Huitfeldt, Johanne (2002) Drømmen om Kina. Kineserier fra europeiske slott til norsk folkekunst. Oslo: Andersen og Butenschøn.

Liedgren, Rut (1950) Sailor's gifts, Fataburen.

Liedgren, Rut (1958) Staffordshirefigurer, Stockholm.

Rudolph, Wolfgang (1982) Seefahrer-Souvenirs. Steingut, Fayence und Porzellan aus 3 Jahrhunderten. Leipzig: Edition Leipzig.